

Nový směnečný zákon. — Zdeněk Neubaer: Několik poznámek k otázce zmocňovacích zákonů.

Soudcovské listy. V. Fryc: Vklad převodu do pohledávky? — Karel Křepelka: Odpověď žalobní zpět vzatá a opožděná. — K. Krocha: Nový směnečný zákon.

Věstník československé společnosti pro právo trestní. Ročník III. Číslo 3.—4. — Univ. prof. A. Miříčka: Řízení objektivní. — Univ. prof. dr. Josef Šilovič (Záhřeb): O nejhlavnějších otázkách obecné části jugoslávské a československé osnovy trestního zákona. — Univ. prof. dr. Berthold Freudenthal (Frankfurt n. M.): Návrh československého trestního zákona. (Posudek podaný na žádost ministerstva spravedlnosti republiky Československé.) — Dr. Jarmila Veselá: K psychologii svědecké výpovědi.

H O V O R N A.

Je přípustna žaloba o rozvod po provedeném dobrovolném rozvodu?

Otázku tuto řeší pan prof. JUDr. Hora v časopise »Právník«, vydaném dne 1. března 1928 na str. 131 až 133.

Zodpověděl ji záporně a mimo jiné praví:

»Je-li dobrovolný rozvod již proveden, není tu pro spor o rozvod vůbec místa; neboť není tu předmětu, na nějž by se spor vztahoval. Nařizovati (dobrovolně) rozvedeným manželům znovu rozvod rozsudkem, nemá smyslu. To, oč se usiluje sporem, je dávno již konsumováno souhlasnou vůlí manželů, potvrzenou soudcem nesporným. Žaloby o rozvod a rozsudky podle nich vydané jsou v theorii zahrnovány pod pojem žalob pravotvorných, konstitutivních, poněvadž jimi, resp. rozsudky k nim vydanými má dosud trvající právní poměr býti zrušen.«

V našich případech však tento právní poměr (manželský) již netrvá, byv zrušen dobrovolným rozvodem. Není tedy místa pro žalobu. To jde najevo i z občanského zákona: § 107 předpokládá, že jeden manžel k rozvodu svoliti nechce, a druhý má právní důvody, aby o rozvod usiloval; § 108 rovněž má na mysli spory, které se naskytanou při rozvodu žádaném, bez svolení druhého manžela. »I podle občanského práva je tedy podmínkou žaloby o rozvod nedostatek souhlasu druhého manžela k rozvodu. Dobrovolným rozvodem je jakákoliv otázka viny navždy smazána; manželé souhlasně projeví, že otázku viny nechtějí uváděti na přetřes; i když snad na některé straně byla vina, dlužno ji považovati dobrovolným rozvodem

za vzájemně odpuštěnu. Nelze tudíž jen pro tuto otázku nový spor o rozvod rozpoutati.«

Pan prof. JUDr. Hora, ke kterému mám velikou vážnost a opravdovou úctu, mi zajisté nebude vykládati ve zlé, když s jeho názorem nemohu souhlasiti a když trvám na tom, co jsem napsal ve své knize »Rozvod a rozluka« na str. 57 a 58, při pojednání o námitce věci právoplatně rozsouzené.

Jsem toho názoru, že po provedeném dobrovolném rozvodu je přípustnou žaloba o rozvod a že nelze tu s úspěchem činiti námitku věci rozsouzené.

Při námitce věci rozsouzené musí se jednati o týž nárok mezi týmiž stranami.

Totožnosti nároku však tu není, byl-li povolen dobrovolný rozvod a byla-li podána žaloba o rozvod z viny žalované strany, poněvadž žalobou domáhá se žalobce výroku o vině, kdežto při dobrovolném rozvodu o vině vůbec se nejedná, soud tu vůbec nerozhoduje, nýbrž jen potvrzuje, že strany splnily podmínky pro dobrovolný rozvod souhlasnou svou vůlí. Proto nelze za to míti, že by věc byla soudem rozhodnuta při dobrovolném rozvodu, neboť jde tu o dohodu manželů před soudem, nikoliv však o rozhodnutí soudu, jaké předpokládá věc právoplatně rozsouzená a proto nemůže býti řeči o věci rozsouzené.

Kdyby šlo o věc rozsouzenou, soud by musil již z tohoto důvodu formálního žalobu odmítnouti a nemohlo by se jednati ve věci samé.

Protože však o věc právoplatně rozsouzenou nejde, jest nutno jednati o věci samé a zkoumati, je-li žaloba na rozvod manželství, které bylo dobrovolně již rozvedeno, odůvodněna, zdali totiž jsou tu důvody rozvodu, jelikož žalující strana se domáhá výroku o vině, prokazujíc důvody rozvodu, a tu je na žalované straně, aby své námitky hmotné uplatňovala. Takovouto námitkou může býti ovšem odpuštění podle § 14 lit c) zák. o rozluce analog.

Nelze souhlasiti s názorem, že dobrovolným rozvodem je jakákoliv otázka viny navždy smazána.

Kdyby manželé při dobrovolném rozvodu si vzájemně odpuštěni, musili by tak učiniti určitým a jasným projevem. V pouhém svolení k dobrovolnému rozvodu nelze ještě spatřovati odpuštění. Srov. rozh. nejv. s., sbírka Vážného č. 5442. Naopak manželé učiní dobrovolný rozvod ve většině případů proto jen, že nechtějí přetřásati choulostivé důvody rozvodu, a i někdy výslovně prohlásí, že si neodpouštějí.

Nebo žalující strana podá žalobu na rozvod z viny strany žalované, nebo obě strany podají žaloby vzájemně z viny strany žalované, během sporu však dohodnou se na alimentech a nechtějíce vésti nákladný spor o vině, shodnou se na dobrovolném rozvodu, aniž by si odpustily.

Jestliže tedy by žalovaná strana namítala, že se stalo při dobrovolném rozvodě odpuštění a také to prokázala a nebylo-li by tu důvodů, povstalých po rozvodě, musela by býti žaloba zamítnuta proto, že právo žalobní pominulo odpuštěním, což je zajisté námitkou lhostnou, ale nemohla by žaloba býti odmítnuta pouze z toho důvodu, že byl proveden již dobrovolný rozvod a že proto tu není předmětu, na nějž by se spor vztahoval. když právní poměr (manželský) již netrvá a že není místa pro žalobu, jak míní pan prof. JUDr. Hora.

Tu dlužno uvážiti, že předmět žaloby tu je, neboť, jak shora řečeno, žalující strana nebo žalují-li obě strany na rozvod z viny druhého manžela, domáhají se žalobou v ý r o k u o vině. Tudíž je tu předmět žaloby i po provedeném dobrovolném rozvodu.

Mohlo by se také státi, že manželé až ve sporu o rozvod shodli se na dobrovolném rozvodu, avšak jeden manžel byl k dobrovolnému rozvodu druhým manželem donucen, a proto po provedeném dobrovolném rozvodu v žalobě o rozvod z viny druhého manžela tvrdí, že byl donucen k podpisu protokolu, anebo manžel v žalobě tvrdí, že v době dobrovolného rozvodu byl nepřičetným. Byla by v tomto případě žaloba o rozvod také nepřípustnou, ježto manželům byl povolen dobrovolný rozvod, který dosud odčiněn není?

Četná jsou rozhodnutí nejvyššího soudu, že o soudní vykonatelný smír, který byl učiněn o soukromoprávních nárocích, nelze opíratí námitku rozsouzené rozepře, na př. rozh. nejv. s., sbírka Vážného č. 1744, 5162, ačkoliv takový směr je i exekucním titulem podle §1 č. 5 ex. ř., tím méně by bylo možno s úspěchem uplatňovati námitku věci rozsouzené při žalobě po provedeném dobrovolném rozvodu, při kterém soud pouze k žádosti stran schvaluje, resp. potvrzuje, že manželé se vzájemně dohodli, jak o rozvodu, tak i o jmění a výživě. (§ 104, 105 obc. z.)

Vždyť usnesení o povolení dobrovolného rozvodu je sice soudním opatřením, jest účastno právní moci, avšak není ani nařízením ve smyslu § 1 č. 6 ex. ř., poněvadž mu podle § 12 pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z. nepřísluší exekucní moc. Není tu něčeho, co by mělo býti vynuceno, a proto nehodí se k exekuci ani podle ex. řádu, ani podle § 19 nesp. patentu. Vždyť

význam rozvodu spočívá v tom, že manželé jsou zproštěni povinností, že budou žít ve společné domácnosti, v nerozlučném společenství, děti ploditi, poskytovat si vzájemnou pomoc, jak se k tomu zavázali smlouvou manželskou podle § 44 obč. zák. a zanikají tu tedy pouze takové povinnosti, které jsou důsledkem manželského společenství.

Plenární usnesení ze dne 14. prosince 1927 Pres. 719/27, uveřejněné v »Právniku« z roku 1928 na str. 83 vyznělo takto: »Předpis § 110 obč. zák., že opětné spojení manželů soudem rozvedených musí býti oznámeno řádnému soudu, je předpisem pouze pořádkovým, žádnou sankcí nevyzbrojeným. Pouhým návratem soudně rozvedených manželů k soužití jest rozvod odčiněn.«

Ovšem rozvedení manželé jsou si povinni manželskou věrností podle rozhl. nejv. s., sbírka Vážného č. 6936 (plenární rozhodnutí ze dne 29. března 1927 č. pres. 649/26) a čís. 6937.

Což když jeden manžel po provedeném dobrovolném rozvodu dopustí se cizoložství?

Tu neměl by druhý manžel práva žalovati o rozvod z viny provinivšího se manžela cizoložstvím, když nechce podati žalobu na rozlukou?

V tomto případě rozvod tu sice je, ale nemůže se namítati, že i kdyby odpuštění se stalo při dobrovolném rozvodu, že by se vztahovalo i na pozdější důvod a proto jsem toho názoru, že žaloba na rozvod z viny žalované strany je přípustnou a nelze tu namítati, že by tu nebylo předmětu sporu proto, že rozvod trvá, neboť žalobce domáhá se výroku o vině. A jestliže by byla přípustnou žaloba o rozvod v takovémto případě, není zajisté příčiny k pochybnosti, proč by nebyla přípustnou i z důvodů, které tu byly před povolením dobrovolného rozvodu. Ovšem kdyby strany si výslovně určitým projevem při dobrovolném rozvodu odpustily a žalovaná strana namítala odpuštění, musela by proto býti žaloba zamítnuta, jak jsem již shora uvedl.

I při dobrovolném rozvodu strany velmi často pomýšlejí na to, že po roce podají žádost za rozlukou.

Avšak stane se, že jeden manžel pak po roce nechce svoliti a podle rozhl. nejv. s., sbírka Vážného č. 2699, 3351, 4125, 5023, nelze v takovémto případě v nesporném řízení rozluky dosáhnouti bez souhlasu druhé strany.

Tu by tedy nezbylo, nežli podati žalobu na rozlukou, byly-li tu ovšem důvody rozlukové, a to již před dobrovolným rozvodem.

Jestliže by byl správným názor, že dobrovolným rozvodem je jakákoliv otázka viny navždy smazána a že vinu dlužno považovati dobrovolným rozvodem za vzájemně odpuštěnou, pak by nemohlo se ani s úspěchem žalovati z důvodů rozlukových na rozluku, ježto by druhý manžel mohl namítati odpuštění a rozluky by se vůbec nedosáhlo, ačkoliv manželé při dobrovolném rozvodu pomýšleli docíliti po roce rozluky a dobrovolný rozvod učinili proto, že nechtěli nákladným sporem přetřásati choulostivé důvody a dokazovati okolnosti pro ně nepříjemné. Kdyby důvod rozlukový nastal po provedeném rozvodu, na př. cizoložství, snad nebude pochybnosti, že žalobu na rozluku podat možno i před uplynutím jednoho roku po rozvodu, poněvadž by se později mohlo namítati promlčení.

Avšak rozluky možno dosáhnouti i přeměnou z rozvodu, na který bylo uznáno rozsudkem. Neshledávám proto žádné příčiny, proč by nemohla se podati žaloba na rozvod, kdyby tu byly ovšem důvody, a to tím spíše, kdyby žalující strana měla odůvodněnou naději, nebo i jistotu, že druhá strana, jsouc si vědoma své viny, k prvnímu roku se ani nedostaví, takže rozsudkem pro zmeškání uznáno bude na rozvod z viny žalované strany pro důvod rozlukový a že bude moci docíliti přeměny na rozluku způsobem rychlým a nejméně nákladným, nežli by se mohlo státi, kdyby se podala žaloba na rozluku.

Jak jsem již shora uvedl, předmět sporu tu je, poněvadž se žalující strana domáhá výroku o vině.

V praxi také strany, ačkoliv chtějí docíliti rozluky, raději podávají žaloby na rozvod a pak žádají za přeměnu v rozluku, protože při sporu rozlukovém se zjišťují důvody z moci úřední, kdežto při žalobě o rozvod možným je i uznání a není vyloučeno, že strany během sporu ukončí spor uznáním důvodu i co do viny, když odpadly příčiny, pro které ta která strana se bránila rozluce.

Při tom strany jsou si vědomy, že žalobu na rozluku nemohou změnit na žalobu o rozvod podle rozhod. nejv. s., sbírka Vážného č. 1480, 5576.

Pro názor, že žaloba na rozvod z viny žalované strany po provedeném dobrovolném rozvodu je přípustnou, svědčí také tato úvaha.

Po dobrovolném rozvodu manželé zase obnovili manželské spoluzítí, krátký čas spolu žili, načež se opět rozešli a žili odděleně, ale soudu neučinili o tom žádného oznámení. Po roce

žádali oba manželé za rozluky, ale soud zjistil, že mezi tím manželé na krátkou dobu obnovili manželské spolužití a proto žádost za rozluky zamítl.

V tomto případě u s n e s e n í o povolení dobrovolného rozvodu trvá, poněvadž manželé o obnovení spolužití neučinili oznámení a soud nemohl tedy takového oznámení vzít na vědomí, že manželé obnovili manželské spolužití. V tomto případě manželé nežijí už zase ve společné domácnosti a kromě toho manžel byl mezitím odsouzen do žaláře pro krádež a podvod na jeden rok a proto manželka podá na něho žalobu o rozvod z jeho viny, ačkoliv jsou dobrovolně rozvedeni. Tu přece nemožno namítnouti, že by tu nebylo předmětu, na který by se spor vztahoval. Tím spíše tomu tak bude v tom případě, když dobrovolně rozvedení manželé obnoví spolužití manželské, žijí opět ve společné domácnosti, ale soudu o tom neučiní žádného oznámení, a jeden z nich pak podá žalobu na rozvod z viny druhého, se kterým žije dosud ve společné domácnosti.

Mohlo by se tu namítnouti, když po rozvodu manželé obnovili zase manželské spolužití, že tím vlastně nejsou tu již účinky rozvodu, třeba manželé žádného oznámení o tom neučinili, že tedy rozvod je odčiněn a proto že žaloba na rozvod má místo, avšak nelze přehlédnouti, že i v tomto případě původní usnesení o povolení rozvodu nebylo změněno, neboť soudu nic ohlášeno nebylo a tedy původní u s n e s e n í o povolení dobrovolného rozvodu trvá beze změny; tím chci jen poukázat na to, že usnesení o povolení rozvodu je sice soudním opatřením, ale není takového rázu, aby vylučovalo žalobu o rozvod z viny druhého manžela.

V § 16 lit. c) zákona o rozluce se stanoví: »Nejde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené a nesouhlasí-li druhý manžel s rozlukou, nebo tvrdí-li jiné důvody, nežli nepřekonatelný odpor, soud odkáže žadatele na pořad práva.«

Ve čl. II. I. posledního odstavce prováděcího nařízení k rozlukovému zákonu se praví: »Pro jiný důvod, nežli nepřekonatelný odpor, nelze za rozluky žádati, a tedy i tu soud odkáže žadatele na pořad práva, tvrdí-li jiný důvod pro rozluky, pokud jde toliko o dobrovolný rozvod, nikoliv o rozvod vyslovený rozsudkem.«

Čl. II. č. II. druhý odstavec zní: »Jde-li o dobrovolný rozvod a nesouhlasí-li druhý manžel nebo tvrdí-li žadatel jiné důvody nežli nepřekonatelný odpor, soud odkáže jej na pořad práva.«

Mluví se tu sice o žádostech za rozluku, ale zákon používá slov »na pořad práva«, a nestanoví určitě, že se tím rozuměla pouze žaloba na rozluku a proto dlužno z toho usuzovati, že v pojmu slov »n a p o ř a d p r á v a« je obsažena také žaloba na rozvod, vždyť zákon vůbec i v jiných oborech, používá slov »n a p o ř a d p r á v a«, dává straně na vůli, jakou žalobou se chce svého nároků domáhati.

Mám tedy za to, jestliže se uváží vše to, co jsem shora uvedl, že nelze souhlasiti s názorem, jakoby pro žalobu o rozvod po provedeném dobrovolném rozvodu nebylo vůbec místa, nýbrž dlužno setrvati na opačném mínění, že totiž v takovémto případě je přípustnou žaloba, a to kdykoliv, i když neuplynul ještě rok od dobrovolného rozvodu, a že nutno jednati o žalobě meritorně, zdali žaloba je odůvodněnou nebo bezpodstatnou.

Tuna.

D o s l o v.

Ku předchozím vývodům poznamenávám toto:

Východisko p. pisatele, že nelze usnesení o dobrovolném rozvodu přiznati účinky právní moci, poněvadž »jde tu o dohodu manželů před soudem, nikoli však o rozhodnutí soudu, jaké předpokládá věc právoplatně rozsouzená«, je pochybené. Právní moc není obmezena jen na výrok soudů, jímž se něco »rozsuzuje«. A také při dobrovolném rozvodu nejde o to, že »soud jen schvaluje resp. potvrzuje, že manželé se vzájemně dohodli jak o rozvodu, tak i o jmění a výživě«. Soud neběře tu dohodu manželů prostě na vědomí, nýbrž je povinen, jednak působiti na manžele, aby od rozvodu upustili, jednak trvati na tom, aby veškeré otázky majetkoprávní i otázky o výchově a opatření dětí byly uspořádány. (§ 8 dv. dekr., z 23. srpna 1819 č. 1595 sb. z. s., §§ 105, 142 a 1263 obč. z.) A teprve, když je tomu tak, povolí manželům rozvod. Jeho výrok má účinek k o n s t i t u t i v n ý, teprve jím jsou manželé rozvedeni, teprve jím je učiněno zadosti předpisu § 93 obč. z., teprve jím dosáhli manželé p o p r á v u toho, oč usilovali. Jak tu může býti popíráno, že nejde tu o rozhodnutí soudu a že tento projev vůle soudu není účasten právní moci, není inně pochopitelné. P. pisatel, připouštěje i po dobrovolném rozvodu žalobu o rozvod, přenáší se prostě přes předpis § 18 nesp. pat., který nejenom právní moc usnesením soudce nesporného přiznává, nýbrž také ještě výslovně z a k a z u j e zahajovati právní rozepři proti opatřením nesporného soudce, jež byla učiněna bez výhrady právního pro-

jednání. Zde máme co činiti s opatřením nesporného soudnictví, při němž »právní projednání« vylraženo není — a přece má býti podle p. pisatele přípustno právní rozepři proti tomuto opatření zahájití.

P. pisatel ovšem zdůrazňuje, že při dobrovolném rozvodu a při potomním sporu o rozvod téhož manželství není tu totožnosti nároku, poněvadž žalobou o rozvod domáhá se žalobce výrok o vině, jehož při dobrovolném rozvodu nebylo. Zde nutno vzpomenouti toho, jaký význam má výrok o vině na rozvodu podle občanského práva. Výrok tento má zde význam jenom pro majetkoprávní otázky s manželstvím související. Jen pro ně je tento výrok prejudicielní. (§§ 759, 795, 1264 obč. z.) Ale právě tyto majetkoprávní otázky musí býti mezi manžely vyřešeny ihned při dobrovolném rozvodu. (§§ 105, 1263 obč. z., § 8 dv. dekr. z r. 1819.) Proto je i dodatečný výrok o vině po předchozím dobrovolném rozvodu nemístný. A i kdyby přípustným byl — což popírám — nemohl by nikdy býti vymáhán sporem o rozvod, nýbrž samostatně ve formě obyčejné žaloby určovací v tom smyslu, že na rozvodu usnesením soudu již povoleném je žalovaný vinen.

Podle občanského práva tedy dodatečný výrok o vině po provedeném dobrovolném rozvodu nemá významu. Má však právní význam snad v jiném směru? Podle p. pisatele ano, a sice pro usnadnění rozluky »způsobem rychlým a nejméně nákladným«. Na tyto vývody p. pisatelovy odpovídám stručně takto: Úkolem soudů nemůže býti usnadňovati rozluky a podporovati přímo obmyslnost stran, jež tkví v tom, že se podá žaloba o rozvod v naději na dosažení rozsudku pro zmeškání (p. pisatel činí výhradu, »kdyby tu byly ovšem důvody« a mluví o druhé straně, jež se nedostaví, »jsouc si vědoma své viny« — ale jak chce tohle zjišťovati?), nebo že strany podávají žaloby na rozvod a pak žádají za přeměnu v rozluku, »protože při sporu rozlukovém se zjišťují důvody z moci úřední, kdežto při žalobě o rozvod je možným i uznání«. Jinými slovy: strana podávající po dobrovolném rozvodu žalobu o rozvod činí tak proto, aby obešla předpisy zákona znesnadňující rozluky, a soudové mají podle názoru p. pisatele jim k tomu podávati ochotně pomocné ruky a přenéstí se i přes jasné předpisy § 14 dv. dekr. z r. 1819, i přes předpisy § 17 zák. č. 320/1919! Ostatně připomínám, že naprosto neuznávám přípustnost toho, aby rozsudek pro zmeškání neb uznání, vydaný ve sporu rozvodovém, mohl sloužiti za základ pro přeměnu rozvodu v roz-

luku, a trvám na tom, co jsem o tom napsal ve svém »Českoslov. právu proc.«, III., str. 193 násl.

Jinak obmezují se jen na toto: Napsal-li jsem, že dobrovolným rozvodem je jakákoliv otázka viny navždy smazána, není to zcela přesné. Mínil jsem tím jen případy rozvodu; k účelům rozvodu nelze ji znovu rozvířiti. Neměl jsem v úmyslu vyvozovati z toho i důsledky pro spor o rozluku, o němž nebyla řeč.

Je pravda, že o soudní smír nelze opíratí námitku rozepře rozsouzené, ale neméně je pravda, že lze ze smíru čerpatí námitku rei transactae, jež ve svých účincích rovněž vede k tomu, že soud odepře zabývati se meritem věci ve sporu nově zahájeném.

Výklad pisatelův § 16 c) rozl. zák. je umělý. Zde se přece předpokládá žádost a jednání o rozluku; mluví-li tedy zákon o tom, že soud odkáže toho, kdo žádal za rozluku, na pořad práva, nemůže býti pochybnosti o tom, že tím mínil jen a jen žalobu o rozluku. Hora.

D E N Í K.

Šedesáté narozeniny dra Františka Vážného. Dne 1. dubna t. r. slavil p. dr. František Vážný, druhý president nejvyššího soudu v Brně, své šedesáté narozeniny. Tak aspoň oznamovaly denní listy, ačkoli zvěst zní všem, kdož znají jubilanta, téměř neuvěřitelně. Právnícká jednota moravská oslavila významný tento den svého starosty důstojným způsobem a jmenovala jej svým čestným členem. Ale nejenom právníci moravští, nýbrž i právníci v Čechách i na Slovensku a P. Rusi vzpomněli šedesátých narozenin Františka Vážného vděčně a zahrnuli jej svými vřelými projevy blahopřejnými, jak toho vynikající činnost jeho zasluhuje. Patříť František Vážný v plném dosahu toho slova v šem právníkům. Stál u kolébky našeho nejvyššího soudu, působil vydatnou měrou k jeho organizaci a přičinuje se seč je o dosažení nejvyšší úrovně jeho, patře právem k jeho ozdobě. A tak ve své činnosti nejvyššího soudce požívá v kruzích všeho právnictva všeobecné důvěry a nejlhubší úcty. Ale Vážný neobmezuje se na činnost praktickou. Vyzbrojen znalostmi procesního práva a bohatými zkušenostmi ujal se ochotně na právnícké fakultě Masarykovy university přednášek z civilního řízení soudního; jak i zde je plně na místě, dosvědčuje učebnice